

Ett insatsförsvaret, dubbla uppgifter

Överbefälhavaren, general Håkan Syrén, diskuterar i den här boken de dubbla uppgifter som Försvarsmakten har i dag och de viktiga vägval som väntar. Boken är en fristående fortsättning på "Vägen framåt – en liten bok om en stor förändring" (2004) och "Här och nu – en liten bok om den fortsatta vägen framåt" (2006).

"Vi skall ha förmåga att lösa uppgifter både nationellt och internationellt. Vi skall ha förmåga både nu och i framtiden. Jag vill stimulera er till framtidsinriktade tankar. Vi står inför viktiga och svåra beslut och en bred diskussion är viktig. Den här boken är mitt bidrag till fortsatta samtal", skriver ÖB.

ÖB vänder sig till Försvarsmaktens personal i vid mening: yrkes- och reservofficerare, civilanställda, värnpliktiga, hemvärnssoldater, personal i utlandsstyrkan och andra kontraktsanställda liksom till all frivillig personal med uppgifter i det militära försvaret.

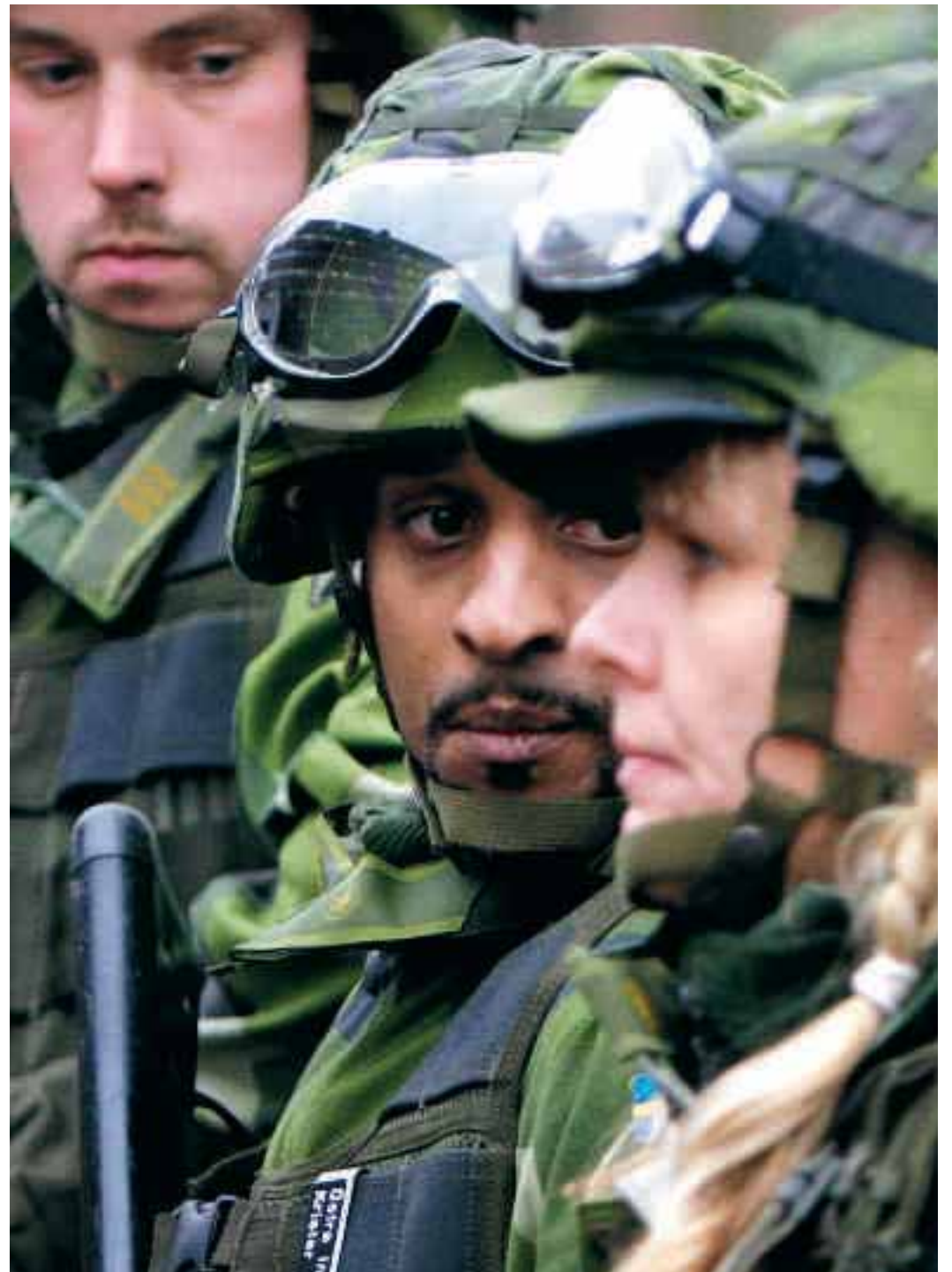

FÖRSVARSMAKTEN

107 85 Stockholm. Tel 08-788 75 00. www.mil.se

Både och

– en liten bok om
dubbla uppgifter och framtidens krav

Till Försvarsmaktens personal

Försvarsmakten verkar i en omvärld som förändras snabbt. Det ställer stora krav på vår verksamhet och på en följsam anpassning till aktuella uppgifter. Det är angeläget att vi alla som tillsammans verkar inom Försvarsmakten är delaktiga i förändringsarbetet och att vi har en tydlig och gemensam bild av vart vi är på väg.

Behovet av snabbt gripbar militär förmåga är i dag större än på mycket länge. Samtidigt krävs beredskap att möta förändrade framtida behov. Titlarna på mina två föregående böcker, *Vägen framåt* respektive *Här och nu*, speglar tillsammans just detta.

Denna tredje skrift heter *Både och – en liten bok om dubbla uppgifter och framtidens krav*. Vi skall ha förmåga att lösa uppgifter både nationellt och internationellt. Vi skall ha förmåga både nu och i framtiden.

Många läsare kommer att notera att jag upprepar flera av mina budskap. Det är medvetet. Det krävs uthållighet för att genomföra en så genomgripande reform som den

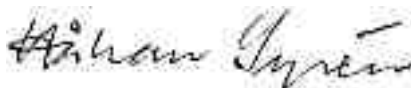
vi nu är mitt inne i. Jag repeterar vikten av att stärka vår insatsförmåga. Jag understryker också på nytt sambandet mellan värdegrund och resultat. Ledarskap och respekt för individen är direkt avgörande för våra möjligheter att lösa uppgiften.

Jag vill här ge min bild av läget i Försvarsmakten just nu och förmedla mina tankar inför den fortsatta utvecklingen.

Jag vänder mig till Försvarsmaktens personal i vid mening: yrkes- och reservofficerare, civilanställda, värnpliktiga, hemvärnssoldater, personal i utlandsstyrkan och andra kontraktsanställda liksom till all frivillig personal med uppgifter i det militära försvaret.

Jag vill stimulera er till framtidsinriktade tankar. Vi står inför viktiga och svåra beslut och en bred diskussion är viktig. Den här boken är mitt bidrag till fortsatta samtal.

Stockholm i januari 2007

Håkan Syrén

Innehåll

En snabb lägesbild	6
Öppenhet, resultat, ansvar	11
Ett insatsberett och insatt insatsförsvar	18
Med sikte på insats	25
NBG – en motor som driver reformeringen	31
Blicken mot framtiden	35
Konkurrensen om kompetens hårdnar	37
Nationella intressen i en gränslös värld	44
Ett internationellt användbart insatsförsvar	46
Fortsatt samarbete	55
Summering	61

© Försvarsmakten, Stockholm 2007
Produktion: Försvarsmaktens informationsavdelning
Tryckeri: Edita Västra Aros, Västerås 2007

ISBN 978-91-976365-2-0
M7737-356001

En snabb lägesbild

Två av försvarsbeslutsperiodens tre år har gått. Vi har tagit en rad viktiga steg för att förverkliga det insatsförsvaret som riksdagen beslutat om. Det beslut som riksdagen tog 2004 lade fast ett omfattande fortsatt reformprogram.

Vår åtgärdslista var lång och krävande. Ett första steg var en omfattande minskning av både grund- och krigsorganisation. Det ledde till uppsägning av personal och medförde också ett anställningsstopp, som ofrånkomligen får besvärliga återverkningar under lång tid. Detta första steg slutfördes under kortare tid än ett år.

Ett antal stora uppgifter fanns tidigt med på reformagendan. Högt på denna fanns en reformerad förbandsutbildning, ett förändrat personalförsörjningssystem och en mer flexibel materielförsörjning. Det var reformer som krävdes för att möta insatsförsvarets högre ambitioner framförallt på det internationella området.

En central uppgift tillkom i slutet av beredningsarbetet inför försvarsbeslutet 2004. Sverige åtog sig då ett sammanhållande ansvar för en av EU:s nyligen besluta-

de snabbinsatsstyrkor. Beslutet innebar en ytterligare förstärkt satsning på den operativa verksamheten som i första hand skulle finansieras genom en rationalisering inom försvarets stödmyndigheter.

Vi har tagit viktiga steg. Ett nytt soldatutbildningssystem har just sjösatts. En personalförsörjningsreform är förberedd och kommer att beslutas under 2007. Materieförsörjningen har successivt anpassats till nya krav på flexibilitet. Vi har fått ett större operativt fokus i vår verksamhet.

Krigsplaceringssystemet har återupprättats och anpassats till den nya insatsorganisationen. Insatsförbanden har kaderorganiserats med tydliga kopplingar också till kontrakterade förband för internationell verksamhet.

2007 är ett viktigt år. Den nordiska EU-stridsgruppen, NBG (Nordic Battlegroup), skall stå klar och insatsberedd om mindre än ett år. Det ställer stora krav på ansvarsfull beslutsamhet och handlingskraft både hos oss i Försvarsmakten och på politisk nivå.

På väggen i försvarsmaktsledningens möteslokal och i Högkvarterets entré sitter nu nedräkningsklockor som visar antalet dagar till den 1 januari 2008, då NBG skall vara insatsberedd.

Vi fortsätter det omfattande arbetet för att skapa och förverkliga en modern värdegrund för hela Försvarsmakten.

Öppenhet, resultat och ansvar är de tre ledord som satts i centrum för Försvarsmaktens förnyelse. Arbetet med att ge dessa ledord ett innehåll som kan genomsyra all vår verksamhet är långsiktigt. Det är ingen dagslända utan en avgörande del i hela reformarbetet kopplat till insatsförsvarets operativa fokus och krav på resultat. För mig handlar det ytterst om ledarskap och respekt för individen. Försvarsmakten skall vara en förebild som arbetsgivare. Det är ett absolut krav om vi framöver skall kunna attrahera och rekrytera de skickliga medarbetare vi behöver.

Vi har kommit en bra bit på väg, men allt arbete som handlar om att förändra attityder och värderingar kräver uthållighet. Vi har alla ett ansvar. Projektet "Värderingar som styrmedel", som vi genomför tillsammans med de fackliga organisationerna, ger oss bra verktyg.

Vi har tillsammans åstadkommit mycket under de två år som gått sedan försvarsbeslutet. Jag blir ofta påmind om detta när jag möter kollegor från andra länder. Jag har också mött mycket respekt för vår omfattande reform-

insats från ledare i andra organisationer som arbetar hårt med sina förändringskrav.

Ändå konstaterar jag att allmänhetens och mediers bild fortfarande är starkt färgad av allt som inte är färdigt och av de trögheter som alltjämt finns kvar. Det är en bild som bara kan mötas genom att vi ännu tydligare informerar om vad vi gör hemma och internationellt. Den kunskapskampanj som inleddes med de tre försvarsmaktsdagarna i Malmö, Stockholm och Göteborg i maj och juni 2006 är ett led i detta.

Den röda tråden i vårt uppdrag måste göras tydligare. Förändringarna i omvärlden leder till nya krav, som innebär förändrade uppgifter. Det är en ny värld där ute och vi är en del av den.

Min avsikt är att i de följande avsnitten ge en bild av vad vi gör och vilka utmaningar som väntar när vi under 2008 genomfört det senaste försvarsbeslutets reform-agenda.

Öppenhet, resultat, ansvar

Försvarsreformen har inneburit en genomgripande förändring av Försvarsmaktens uppgifter och verksamhets sätt.

En avgörande del av reformen är att förändra värderingar, förhållningssätt och verksamhetskultur.

Det tar tid att bryta invanda värderingsmönster. Det är ingen ny upptäckt. Det är en erfarenhet som vi delar med alla stora organisationer och företag. Den insikten låg till grund för mina "Vägen framåt"-möten på alla förband hösten och vintern 2005-2006. Det är också därför som vi satsar så mycket på att följa upp resultatet av värdegrundsarbetet.

Under hösten 2006 genomfördes en stor enkätundersökning bland all anställd personal i Försvarsmakten. Mer än 80 procent av personalen har besvarat frågorna. En första analys visar att vi fortfarande har en lång väg att gå.

Det handlar inte bara om att ändra gamla värderingsmönster. Utmaningen är större än så. I grunden gäller det för oss att säkerställa att vi arbetar mot samma mål,

att vi ser samma önskvärda resultat framför oss, att vi drar åt samma håll.

Vi har nu en bra bild av hur värderingarna ser ut i hela Försvarsmakten. Därför kan vi nu fortsätta det praktiska arbetet runt om i organisationen i linje med de stafettpinnar som jag överlämnade vid "Vägen framåt"-mötena.

Kontinuerliga mål- och resultatmätningar kommer att ge förbanden stöd i det arbetet. Resultaten är inget annat än hjälp till självhjälp. Hittills har vi haft order och ekonomi som styrmedel. Nu är också värderingar ett styrmedel.

Hur kan du och jag åstadkomma ökad effekt i vårt dagliga arbete?

Finns det något som hindrar oss?

Vad kan vi göra för att bli bättre?

Låt sådana frågeställningar bli viktiga samtalsämnen. Sök möjligheter! Fundera på hur vi skall komma åt synliga och osynliga hinder, tröghet och byråkrati, bristande engagemang för reformeringen – allt sådant som till sist drabbar soldaten längst ute på linan i insatsförbandet.

Ha alltid resultatet för ögonen! Agera så att vi får maximal effekt för både pengar och arbetsinsats!

Det spelar ingen roll var i organisationen du är verk-

sam. Alla länkar behövs i en stark kedja. Var och en av oss måste se sin roll i helheten.

Yrkes- och reservofficerare, civila, värnpliktiga, kontraktsanställda, hemvärnssoldater och frivilliga – vi tillhör alla Försvarsmakten, vi har olika uppgifter men vi har samma mål.

Det gäller också att se olikheter som en tillgång, inte som ett hinder.

Alla är inte lika. Alla skall inte lösa samma uppgifter. Vi behöver både civil och militär kompetens. Vi behöver både män och kvinnor. Mångfald är en styrka. Alla skall kunna bidra med sina styrkor och kompetenser så att vi löser vår uppgift. Vi skall tillåtas att vara olika, men förenas av vår vilja och strävan att nå gemensamma mål.

Ur ett helhetsperspektiv är det ett viktigt mål att få fler kvinnor till Försvarsmakten. Det är inte minst en kompetensfråga. Vi vill ha de bästa – och då kan vi inte välja bort halva befolkningen. Det är också ett krav ur ett jämställdhetsperspektiv.

Mina möten med värnpliktiga och personal som tjänstgör i Afghanistan har givit mig tankeställare av olika slag. I den internationella verksamheten finns det uppgifter som bäst utförs av kvinnor. Kvinnliga soldater

möjliggör att vi kommer in i strukturer och miljöer som inte män har tillträde till. Det ger oss bättre möjligheter att påverka och förstå hur vi på bästa sätt skall lösa våra uppgifter.

En annan tankeställare gäller trögheten som bromsar förändringsarbetet i vår organisation. Det är inte rimligt att vi så lång tid efter det att Försvarmakten öppnades för kvinnliga soldater fortfarande saknar viktig anpassad personlig utrustning. *Alla* skall självklart ha ändamålsenliga vapen, kläder, skor, kroppsskydd och allt annat som behövs. Jag jagar inga enskilda syndabocker. Ansvaret ligger alltid ytterst högst upp. Nu handlar det om att nå resultat. Det räcker inte att tala om kommande åtgärder! Utrustningen måste finnas i storlekar som fungerar för *alla* soldater.

Jag brukar använda ordet "soldat" som en sammanfattande benämning när jag talar om vår uniformerade personal. Alla oavsett försvarsgren och grad – armésoldater, sjömän, flygsoldater – är soldater i vårt gemensamma insatsförsvaret.

Vi har lagt mycket av det gamla bakom oss. Insatsförsvaret ställer nya krav. Det gäller också att tänka i nya banor. Det handlar egentligen inte om ett generations-

skifte, snarare om en förändring av vårt sätt att se på våra uppgifter i en omvärld som på bara ett par decennier förändrats i grunden.

Förändringarna ställer stora krav på organisation och medarbetare. Därför är det nödvändigt att alla som tjänstgör i Försvarsmakten känner sig manade att lämna bidrag till en positiv och kreativ arbetsmiljö. På chefer – på alla nivåer – är kraven extra höga. Den chef som inte vill ta sitt ansvar i sin roll i arbetet med värdegrund och resultat bör dra slutsatsen att Försvarsmakten är fel arbetsplats.

Jag förstår om många av er ibland uppfattar enkäter och andra påbud från Högkvarteret som tidstjuvar och onödiga bördor. Jag vet inte minst från min egen tid på trupp att de egna målen och de egna medarbetarna alltid sätts i främsta rummet. Men jag vill understryka att arbetet med värdegrunden ytterst syftar till att stärka våra insatser, att höja förmågan, att öka effektiviteten i det dagliga arbetet.

Arbetet med värdegrunden är inget "projekt" att hantera i mån av tid. Förhållningssätt och gemensamma mål är ingen sidoverksamhet. Det är en integrerad del av ominriktningen!

Vi har siffrorna på bordet. Vi har ingen tid att förlora. Alla uttryck för bristande respekt för individen måste motverkas. Alla medarbetare har ett ansvar, inte minst soldater under grundutbildning. Var och en måste vara vaksam på dåligt språkbruk och bristande ledarskap. Säg ifrån! Ta ansvar! Föregå med gott exempel! Ömsesidig respekt är ett strategiskt mål.

Ingen skulle acceptera att en familjemedlem blev utsatt för kränkande behandling. Då reagerar vi direkt. Det skall vi självklart göra också när det gäller våra kamrater och kollegor.

Du kanske noterar att jag upprepar mig. Det stämmer. Jag har talat och skrivit mycket om vårt gemensamma ansvar för att motverka intolerans och fördomar. Jag kommer att fortsätta med det så länge det behövs.

Vi måste framöver i högre grad än hittills ha en helhetssyn på arbetet för gott ledarskap och ökad mångfald. Var och en av oss skall kunna känna trygghet och trivas med sina uppgifter och arbetskamrater. Låt oss se individer, inte grupper.

Försvarsmakten skall vara en arbetsplats där alla oavsett kön, etnicitet, religiös tro eller sexuell läggning känner trygghet!

Ett insatsberett och insatt insatsförsvaret

Det är resultatet som räknas.

En presentation av det insatta insatsförsvaret börjar därför naturligen ute på fältet, i de nationella och de internationella insatserna.

Insatserna i Sverige handlar i dag om två uppgifter: hävdandet av territoriell integritet och stöd till samhället.

Att hävda territoriets integritet är en ständig uppgift, 365 dagar om året och 24 timmar om dygnet. Det är en uppgift som i dagens Europa dessbättre mest handlar om övervakning och insatsberedskap. En stor del av uppgiften löses i fred av Polisen, Kustbevakningen och Tullverket. Vid behov kan Försvarsmaktens beredskap snabbt ökas så att vi om nödvändigt med vapenmakt kan hävda territoriet i alla delar av landet. Under 2006 har vi hanterat ett femtiotal kränkningar, merparten i luften. Det totala antalet genomförda insatsuppdrag är betydligt större.

Försvarsmaktens stöd till samhället har utretts. En ny

lag reglerar ett närmare samarbete mellan främst Försvarsmakten och Polisen i samband med storskalig terrorism. Behovet av samhällsinsatser efter svåra stormar och översvämningar understryker vikten av samverkan mellan olika myndigheter. I gemensamma insatser har vi bidragit med avsevärt stöd. Hemvärnets insats i samband med fågelinfluensan är ett exempel på hur våra resurser utnyttjas på ett bra sätt.

De internationella insatserna handlar om att medverka i fredsfrämjande arbete tillsammans med andra länder direkt på de platser där oro och kriser uppstår.

Försvarsmakten har under 2006 haft omkring 1 000 män och kvinnor från alla försvarsgrenar ute i insatser i tre världsdelar. Huvuddelen av personalen roteras var sjätte månad. Det innebär att det totala engagemanget under året varit ungefär 2 000. Till detta skall läggas det omfattande stöd som ges från våra medarbetare här hemma.

Vårt personellt mest omfattande engagemang finns fortfarande på Balkan. Så har det varit i över tio år. Våra övriga större engagemang under 2006 låg i Afghanistan och Liberia. Libanon tillkom med kort varsel som en ny uppgift efter den upptrappade konflikten sommaren

2006. Kongo hamnade likaså snabbt på vår karta igen med uppdrag från FN och EU. Någon insats i Sudan har när detta skrivs i januari 2007 ännu inte kommit till stånd. Eftersom vi har lovat att bidra till en FN-insats så snart Sudan ger sitt samtycke ställs emellertid samma krav på våra förberedelser som vid en insats.

Kraven på nära samverkan med civila myndigheter och organisationer är stora och växande.

Insatserna i Kongo och Libanon, liksom förberedelserna för insatsen i Sudan, visar vilka krav som verkligheten i dag ställer. Behoven av bidrag uppstår med kort varsel och gäller ofta specialiserade förmågor. Den beredskap som vi sedan flera år upprätthåller med de förband Sverige anmält till internationella styrkeregister kommer nu väl till pass. Bidraget till FN-styrkan i Libanon, korvetten HMS Gävle, är ett exempel på ett sådant förband. Ett annat exempel är våra specialförband. De utgör på många sätt en unik resurs. Deras höga förmåga och beredskap har under de senaste åren givit oss möjlighet att snabbt bidra till att lösa mycket svåra uppgifter på olika platser i världen, senast under EU-ledning i Kongo.

Insatserna i Liberia och Afghanistan är exempel på att

klimat och miljö i övrigt ställer stora krav på personal och materiel. De svenska förbanden har lyckats lösa sina uppgifter på ett utomordentligt sätt och jag får många bevis på att Sverige är en efterfrågad partner i det internationella arbetet.

Vårt bidrag till den Nato-ledda internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) har under 2006 utökats samtidigt som Sverige tagit på sig ledningsansvaret för återuppbyggnadsenheten (PRT) i fyra provinser i landets norra del. Det är en krävande och viktig uppgift i en långt ifrån ofarlig miljö. Säkerhetssituationen är besvärlig och det internationella samfundets fortsatta stöd är avgörande för Afghanistans möjligheter att lyckas återbygga ett fungerande samhälle.

Vid slutet av 2006 uppgick det svenska bidraget till ISAF till 250 personer och antalet kommer i år att öka. Det stora avståndet från Sverige och den svårtillgängliga geografin ställer extremt stora krav på det logistiska stödet. Ett av våra Herculesflygplan, för närvarande baserat i Förenade Arabemiraten, svarar för den svåra sista länken i försörjningskedjan.

Ingen skall tro att det är stillsamma rutinflygningar. Flygningen över Afghanistan innebär exponering för

luftvärnshot som kräver taktisk anpassning, bland annat i form av aktivt utnyttjande av elektroniska motmedelssystem. Särskilt start- och landningsmomenten ställer stora krav på besättningarnas förmåga att uppträda taktiskt i en krävande verklighet.

Kosovo är alltså det numerärt sett största svenska engagemanget. Liksom i Afghanistan har vi under 2006 tagit på oss en ansvarsfull ledningsuppgift. Under ett år svarar vi för ledningen av en av de sammanlagt fem multinationella förband som ingår i Natos Kosovo-styrka (KFOR).

Att Sverige som icke medlemsland i Nato har ansvarsfulla ledningsuppgifter i Kosovo och Afghanistan är ett viktigt kvitto på att svensk militär kompetens och förmåga värderas högt. Det är samtidigt av vital betydelse för vår egen långsiktiga utveckling att vi har möjligheter att ge chefer på olika nivåer direkt ledarskapsfarenhet från krävande insatser.

Beskrivningen av våra internationella insatser blir inte komplett utan att jag lyfter fram det kontinuerliga stöd som ges från Sverige. Det handlar om ett omfattande stöd dygnet runt från insatsledning, underrättelse-specialister och logistik. Logistik är ett omfångsrikt

begrepp som innefattar en rad vitala stödfunktioner utöver transport och underhåll.

Att motivationen och engagemanget hos våra insatta förband runt om i världen är högt är inte att ta miste på. Det får jag hela tiden bekräftat vid mina besök hos dem.

Även lång tid efter avslutad insats är engagemanget stort hos dem som deltagit. Fredsarbetet är meningsfullt och ger en unik livserfarenhet. Det märktes tydligt när jag nyligen träffade veteraner ur Suez-bataljonen 1956-57, vår första FN-trupp.

Det är i sig en stark uppfordran till oss alla. Vi måste var och en sträva efter att öka effekten i våra insatser, såväl i understödande funktioner som vid de enheter som är direkt insatta. En soldat som befinner sig i någon av världens oroshärdar skall känna hela Försvarsmak- tens stöd.

Här har vi alla en viktig roll!

Med sikte på insats

De internationella insatserna beskrivs ofta som en marginell del av Försvarmaktens verksamhet. Utgångspunkten är då oftast anslagsfördelningen i försvarsbudgeten. Anslaget för själva insatserna redovisas där som en särskild post som under 2006 uppgick till mindre än fem procent av det samlade anslaget.

Det är en låg procentsiffra som egentligen är helt missvisande, eftersom nästan all verksamhet i Försvarmakten på olika sätt är nödvändiga länkar som krävs för den slutliga leveransen – själva insatsen. Insatserna ute i världen är det sista ledet efter en lång förberedelsekedja.

Runt omkring i landet, från Boden i norr till Revingehed i söder, utbildas just nu cirka 9 000 soldater enligt den nya modell som startat under 2006. Alla fullgör två terminers utbildning. De som siktar mot ett insatsberett insatsförband kontraktas sedan och fortsätter med en tredje utbildningstermin.

Hemvärnet förändras och anpassas till nya krav. Hemvärn är i insatsförsvaret liktydigt med välutrustade

och välutbildade nationella insatsförband med hög beredskap. Den övning som genomfördes med insatsplutoner i Stockholm hösten 2006 var ett tydligt uttryck för detta. För första gången fördes insatsplutoner från olika delar av landet samman under en kompaniledning. Hemvärnssoldater från Västerbotten, Dalarna, Skåne och Stockholm övade vid Riksdagshuset, Rosenbad och övriga regeringsbyggnader samt Försvarsmaktens högkvarter. Det var en bra övning, och den blev precis som arméns slutövning Combined Challenge synlig för folket i huvudstaden.

Övningsverksamheten får allt fler internationella inslag. De är viktiga led såväl i förberedelserna för kommande insatser som i utvecklingen av förbandens kompetens och förmåga, inte minst interoperabilitet. Alla delar av Försvarsmakten deltar. Några exempel:

Armén deltog 2006 under cirka tre veckor i en norskledd övning på divisionsnivå i norra Norge. Förbanden övade tillsammans med Natos bästa förband. Alla våra deltagande förband, med totalt drygt 2 000 soldater, visade högsta klass, väl i nivå med förbanden ur Nato Response Force (NRF).

Flygvapnet deltog för första gången i en komplex mul-

tionell övning på andra sidan Atlanten. Ett Gripenförband med sju flygplan och basstöd omgrupperade till Alaska, deltog där under två intensiva övningsveckor och flög sedan tillbaka till Sverige. Övningen, inklusive

den långa förflyttningsoperationen, förlöpte utomordentligt bra och visade både oss själva och omvärlden att våra förband håller högsta klass och väl uppfyller kraven på interoperabilitet.

Inom marinen är internationella övningar i dag en integrerad del i förbandsverksamheten med övningar som Baltops, Brilliant Mariner och amfibieövningar tillsammans med Finland. Våra internationella insatsförband har med gott resultat validerats av Nato. Under mer än ett år har ubåten HMS Gotland varit stationerad i San Diego på USA:s västkust och övat tillsammans med den amerikanska flottan. Rövning av gamla sjöminor i de baltiska länderna är sedan många år viktiga inslag i den löpande övningsverksamheten.

Med Ledningsregementet (tidigare S 1) i Enköping som nav är vi alltmer engagerade i internationella ledningsövningar och utvecklingsverksamhet. Verksamheten ger fortlöpande viktiga ingångsvärden för utvecklingen av nätverksbaserade ledningskoncept som knyter ihop militära och civila funktioner.

Sverige har sedan snart tio år successivt tagit på sig en allt större roll för att utveckla en avancerad datorstödd övningsverksamhet kopplad till komplexa fredsfräm-

jande operationer. Viking 05 engagerade totalt över 2 000 personer från 25 länder. Ungefär hälften av dessa kom från det svenska försvaret. Nu är förberedelserna för Viking 08 igång.

Allt detta är synligt när vi lyfter blicken och räknar efter, summerar allt det som genomförs dagligen. Vi gör mycket, och vi gör det bra!

NBG – en motor som driver reformeringen

Det är mindre än tre år sedan EU-länderna enades om att den europeiska säkerhetsstrategin skulle stödjas av en europeisk snabbinsatsförmåga bestående av ett antal stridsgrupper (*battle groups*) med hög insatsberedskap.

I juni 2004 tog Sverige på sig ledaransvaret för en sådan stridsgrupp som ska stå i beredskap för insats under första halvåret 2008. Det blev startskottet för ett förberedelsearbete som nu på olika sätt påverkar snart sagt all vår verksamhet i Försvarmakten.

Den svenskleda stridsgruppen, Nordic Battlegroup (NBG), kommer att innehålla bidrag också från Estland, Finland, Irland och Norge.

En styrka med en sammanlagd personal på 2 500, varav drygt 2 000 är svenskar, kan synas som en begränsad uppgift för ett insatsförsvaret som omfattar 60 000, som utbildar nästan 10 000 soldater varje år och som sedan lång tid har bidragit med omkring 2 000 män och kvinnor varje år till internationella insatser.

Den europeiska stridsgrupp vi nu talar om är något helt annat än "bara" en styrka på 2 500 personer. Den skall med hög beredskap kunna lösa ett brett spektrum av uppgifter i främmande geografi. Den skall kunna agera i ett sammanhang som innefattar nära samverkan såväl med EU:s högsta politiska och militära ledningsnivåer som med lokala myndigheter och organisationer.

Den nordiska stridsgrupp vi nu organiserar och utbildar är en allsidigt sammansatt styrka med enheter hämtade från olika modulärt uppbyggda insatsförband, främst från armén, men också från marinen och flygvapnet. NBG har funktioner och förmågor som förr fanns först på operativ nivå. Det gäller ledning, flygunderstöd, flygbasenheter, hamnenhet, transportledning och mycket annat.

Vi skapar alltså en styrka som utgör ett nästan heltäckande insatsförsvar i miniatyr. Den 1 januari 2008 skall förbandet vara redo för insats. NBG fungerar därmed som en kraftfull motor i hela vårt förändringsarbete. Det gäller inte minst attityder, soldatutbildning och personalförsörjning. Det gäller också vårt sätt att se på materieförsörjning. Nu håller det inte längre med långsiktiga anskaffningsplaner som ger oss önskad förmåga först efter fem eller tio år!

Arbetet med NBG kommer att sätta sin prägel på mycket av verksamheten i Försvarsmakten under 2007. Det ställer fortsatta krav på en kraftsamling på resultat och effekt.

Att den nordiska stridsgruppen har högsta prioritet innebär givetvis inte att all annan verksamhet avstannar. Våra andra uppgifter måste också lösas. Det gäller inte

minst stödet till våra pågående internationella insatser. Det innebär heller inte något automatiskt klartecken för allt som på något sätt är relaterat till EU-stridsgruppen. Det sätter däremot stark press på att vi verkligen utnyttjar de resurser och den handlingsfrihet vi har på effektivast möjliga sätt.

I vår fokusering på NBG måste vi också hålla det breda sammanhanget i minnet. Det är en styrka som sätts samman av ett antal insatsförband som ingår i insatsförsvaret. De svenska delarna skall inte bara kunna användas internationellt, utan blir också under den tid de står i beredskap en värdefull förstärkning av vår nationella förmåga. Vi förbereder ett nationellt övningsprogram för den tid då förbandet står i beredskap för insats.

Det är också viktigt att utvecklingen av NBG är en del av den långsiktiga utvecklingen av insatsförsvaret. Sverige har nyligen åtagit sig att ha sammanhållande ansvar för en EU-stridsgrupp även första halvåret 2011.

Blicken mot framtiden

Sveriges säkerhet är i dag sammanlänkad med europeisk och global säkerhet. Säkerhetshoten är till stora delar gemensamma och har beskrivits på ett bra sätt i EU:s säkerhetsstrategi som antogs i december 2003. Svenska säkerhetsintressen tillvaratas i dag i huvudsak i samverkan med andra länder. De multinationella samarbetsorganisationerna EU och Nato är viktiga för små länders möjlighet till säkerhetspolitiskt inflytande och påverkan. Sverige är precis som andra europeiska småstater beroende av en fungerande europeisk säkerhetsstruktur. Någon möjlighet för oss att skydda oss helt på egen hand om det säkerhetspolitiska läget i Europa skulle försämrans på ett avgörande sätt kommer inte att finnas.

Vår försvarspolitik står inför viktiga och svåra vägval. Vi har i det längsta prioriterat bibehållande av en mångsidig försvarsförmåga och kompetens. Med kustartilleriet som undantag har vi hittills undvikit att helt välja bort enskilda funktioner eller förmågor. Ett pris för att upprätthålla full bredd har varit kraftiga neddragningar

inom alla funktioner. Antalet förband har krympt till en miniminivå och organisationen kan inte reduceras ytterligare utan att hela funktioner eller förmågor måste överges.

När vi nu de närmaste åren blickar framåt är det viktigt att ha en realistisk bild av våra långsiktiga möjligheter. Utan fortlöpande reella ökningar av försvarsanslaget står vi inför fortsatta kvantitativa reduktioner eller kvalitativ urholkning.

Till bilden hör också att marginalerna i dagens organisation är små. Vi lever till viss del fortfarande på ett kapital från den tidigare, större organisationen. Vi kan därmed inte utgå från att dagens struktur långsiktigt är tillräcklig för att klara de ambitioner vi har nationellt och internationellt.

Vi måste alltså noga analysera våra alternativ och vi måste tänka långsiktigt och strategiskt.

Framförhållning krävs om vi ska utveckla Försvarsmakten så att den effektivt kan hävda svenska säkerhetspolitiska intressen framöver.

Konkurrensen om kompetens hårdnar

Personalförsörjningen är en avgörande framtidsfråga för Försvarsmakten. Vi har under de senaste åren tagit helt nödvändiga steg för att anpassa soldatutbildning och personalförsörjning i övrigt till insatsförsvarets behov.

Vi behöver kvalificerad personal i vältränade förband för kunna lösa våra uppgifter. Utan frivilliga soldater blir inga förband insatta utanför Sveriges gränser. Utan dugliga officerare och civila specialister blir det ingen utbildning, inga övningar, inga insatser, inget underhåll.

För att få rätt personal till kvalificerade jobb måste vi attrahera de bästa på en arbetsmarknad med hårdnande konkurrens om män och kvinnor med rätt kompetens.

Den allmänna värnplikten är fortfarande grunden för soldatrekrytering och officersutbildning, men tillämpningen har förändrats.

Andelen av varje årskull som tas i anspråk för värnpliktsutbildning har kraftigt reducerats. Den uppgår nu till ungefär 15 procent av den manliga delen. Samtidigt

ökar behovet av soldater som vill och kan kontrakteras för internationell beredskap och insats.

Tillsammans innebär detta att vi alltmer går mot ett utbildningssystem som i praktiken måste bygga på frivillighet snarare än plikt.

Intresset för soldatutbildningen är i dag så stort att det är lätt att fylla utbildningsplatserna. Men vi kan inte slå oss till ro. I takt med att den stora 40-talistgenerationen under de närmaste åren går i pension kommer konkurrensen om kompetens på den svenska arbetsmarknaden att hårdna.

Den tid är förbi då vi kunde förlita oss på pliktlagarna för att garantera kompetensförsörjningen. I fortsättningen blir det konkurrens på lika villkor på ett helt annat sätt än tidigare. Det är en stor utmaning för Försvars-makten.

Vår organisation kommer alltså att präglas av människor som sökt sig till oss, därför att de lockats av spännande utmaningar och attraktiva arbetsvillkor. Det gäller såväl meniga soldater som deras befäl.

Värnplikten är som begrepp inarbetat och positivt värdeladdat. Tillämpningen bygger i dag i allt väsentligt på frivillighet. Man kan därför diskutera om "värnplikt" är

den mest rättvisande etiketten på det framtida systemet.

Det viktigaste är att säkerställa en allmän mönstringsplikt och en mönstringsprocess som ger alla ungdomar en bra bild av de utmaningar och utvecklingsmöjligheter som Försvarsmakten erbjuder.

Likväl kan en fortsatt formell pliktlag vara motiverad som ett uttryck för samhällets behov att i en framtida annorlunda omvärldssituation kunna mobilisera befolkningen till landets försvar.

Det är viktigt att vi vänder oss till både manliga och kvinnliga ungdomar på ett likartat sätt. Försvarsmakten kommer att behöva bredast möjliga rekryteringsbas.

Jag ser framför mig ett system som börjar i skolan med information för att främja kunskap om försvaret som ett led i förberedelserna för mönstring. Den som har blivit uttagen får sedan en stegvis utbildning som ger kunskap om fortsatt verksamhet, antingen som kontrakterad soldat i ett insatsberett insatsförband eller som officer.

Jag har betonat betydelsen av att förändra personalstrukturen för att få fler officerare vid insatsförbanden och färre bakom skrivborden. Det ställer krav på en flexibel officerskarriär som underlättar karriärväxling till civila

spår efter en period med aktivt deltagande i insatsuppgifter.

Samtidigt måste vi ha en officerskarriär som säkerställer långsiktig kompetensförsörjning på alla nivåer. Den ökande konkurrensen på arbetsmarknaden innebär att Försvarsmakten måste kunna erbjuda ansvar och utvecklingsmöjligheter som matchar vad samhället i övrigt erbjuder.

Öppen konkurrens baserad på kompetens och ökat utrymme för att rekrytera in civil kompetens är några av nycklarna i det nya system som nu växer fram. Vi har som ett första steg infört ett nytt befordringssystem som bygger på ett öppet sökförfarande till överste- och kommandörsbefattningar.

Reservofficerssystemet blir en integrerad del av officerssystemet. Reservofficerare med kompetens och vilja att delta i insatsförsvaret är en viktig resurs för att bemanna de ökande internationella insatserna.

I ett brev till Sveriges alla reservofficerare i december 2006 skriver jag att det nya personalförsörjningssystemet och insatsförbandets behov är den självklara utgångspunkten för reservofficerarnas framtida roll. Den reservofficer som har den kompetens som krävs

och som är beredd att tjänstgöra nationellt eller internationellt kommer att vara efterfrågad i insatsförsvaret.

För att få det här att fungera är en vidareutveckling av spelreglerna för samspelet mellan försvaret och näringslivet avgörande.

Därför måste vi i Försvarsmakten förklara för företag, organisationer och myndigheter – landets arbetsgivare – vad det innebär att anställa en ung man eller kvinna som varit kontraktsanställd soldat.

Chefer i näringslivet skall ha klart för sig att internationell tjänstgöring i ett insatsförband ger unika erfaren-

heter av krävande uppgifter, praktiskt ledarskap och främmande kulturer. Arbetsgivarna måste också få veta vad tjänstgöring i insatsorganisationen innebär, att en anställd som tar ledigt för att verka internationellt inte bara är borta från jobbet en tid, utan också utvecklas som medarbetare.

På samma sätt måste vi nå ut med informationen att en officer som växlar karriär efter 15-20 år kan bli en tillgång på många civila befattningar. Även reservofficerarnas kompetens och erfarenhet måste förmedlas.

Attraktionskraften är alltså ett dubbelriktat mål. Det gäller både att attrahera rätt människor och att marknadsföra den kompetens som soldater och officerare skaffar sig under sin tid i Försvarsmakten.

Grundläggande är att ge unga män och kvinnor en rättvisande bild så tidigt som möjligt, så att vi verkligen får de mest lämpade att mönstra och göra värnplikten.

Därefter skall grundutbildningens två terminer vara så intressanta och utmanande att tillräckligt många söker till den tredje, frivilliga terminen och tecknar kontrakt för fortsatt tjänstgöring i ett insatsberett insatsförband.

En sådan soldatutbildning bör i sig själv vara meriterande på arbetsmarknaden. Den som rekryterar personal skall veta att den som gjort värnplikten kan klara sig själv, arbeta i grupp och lösa problem i svåra lägen.

Nationella intressen i en gränslös värld

Det är svårt att definiera vad som är nationella intressen i en internationaliserad värld och inom ett europeiskt samarbete, som är allt mer gränslöst. Det är svårt både därför att vi lever i en värld präglad av en accelererande globalisering och därför att vi så länge fört en starkt nationellt präglad säkerhetspolitik. Vi behöver en fördjupad analys och konkretisering av våra nationella intressen. Detta kräver en bred diskussion.

Vad vi ytterst försvarar är inte svenskt territorium utan vår demokratiska frihet, vårt rättssystem och våra möjligheter att utveckla vår välfärd i självvald samverkan med andra länder. Vi försvarar också det öppna globala samarbete på vilken vår ekonomiska välfärd bygger. Det gör vi tillsammans med andra länder genom att stärka förutsättningarna för fred och en fungerande internationell rättsordning. Det gör vi också genom att ha förmåga att ensamma eller i självvald samverkan med andra länder skydda oss mot militär maktutövning.

Att vi samarbetar med andra länder innebär inte att betydelsen av att hävda egna intressen försvinner. Snarare är det tvärtom. Det nära samarbetet inom EU ställer stora krav på ständig medvetenhet om egna intressen inte minst i ett långsiktigt perspektiv.

Det öppna samarbetet innebär en ständig förhandling med våra samarbetsländer. I synnerhet de mindre ländernas möjligheter att hävda sig är direkt kopplade till kompetens och förmåga att utöva inflytande i det gemensamma löpande arbetet. Där gäller det att vara delaktig, att ligga på framkant och att tidigt kunna identifiera egna intressen och strategier. Detta gäller generellt och det gäller också inom det militära området.

Ett internationellt användbart insatsförsvaret

Internationaliseringen av Försvarsmakten har skett på stor bredd. Med hemvärnsförbanden som enda egentliga undantag har målet varit att göra hela insatsförsvaret internationellt anpassat (interoperabelt).

Internationaliseringen har med all rätt fått stor uppmärksamhet. Den har varit ett klart trendbrott mot invasionsförsvarets nästan strikt nationella profil. Ändå bör det framhållas att internationaliseringen hela tiden skett inom ramen för en i huvudsak nationellt inriktad reformagenda. Målet har varit att säkerställa en grundläggande försvarsförmåga byggd på en mångsidigt sammansatt försvarsmakt. Förvarsreformen har alltså bara delvis drivits med utgångspunkt från vilka förmågor som efterfrågas internationellt eller som vi i Sverige har bäst förutsättningar att tillhandahålla.

De förmågor som fanns i invasionsförsvaret har varit utgångspunkten och har stöpts om till ett kaderorganiserat insatsförsvaret med höga krav på internationell an-

vändbarhet. Anpassningen har i många fall varit mycket krävande. Det gäller inte minst den pågående utvecklingen av NBG. Höga beredskapskrav för internationella uppgifter förutsätter anställd eller kontrakterad personal och ställer också högre krav på soldatutbildningen.

Konceptet bygger på att våra insatsförband, inom armén i regel upp till bataljonsstorlek, med pliktlagen som grund utbildas tillsammans under cirka ett år. Därefter anställs enheter ur varje insatsförband för en tredje frivillig termin. Vid vissa av dessa enheter anställs därefter soldater för att kunna upprätthålla snabbinsatsförmåga (tio dagars beredskap). Vid andra enheter kontrakteras soldater för att kunna upprätthålla en något lägre beredskap (30 dagar).

Vi får alltså nu en insatsorganisation som innefattar enheter från alla delar av Försvarsmakten med hög beredskap att lösa alla typer av uppgifter, internationellt och nationellt. Fler uppgifter kommer att lösas med förband som utbildats sammanhållna under en längre tid och som därigenom uppnått bättre duglighet. Vi får en starkare koppling mellan insatsorganisationen och Försvarsmaktens internationella insatser.

Mångsidigheten har bibehållits, men en krympande ekonomi tillsammans med nödvändiga kvalitetskrav har medfört att förbanden blivit allt färre inom alla funktioner. Antalet förband är nu inom ett flertal funktioner så lågt att det inte finns några marginaler för ytterligare reduktioner om vi ska kunna upprätthålla en långsiktig förmåga.

När vi blickar framåt står vi inför en ofrånkomlig diskussion om vilka kriterier som skall styra vår fortsatta inriktning. Nationella och internationella prioriteringar kan inte med någon automatik förväntas sammanfalla.

Det första vägvalet gäller den internationella uppgifterns roll. I vilken grad skall vi låta omvärldens efterfrågan vara styrande? I vilken utsträckning skall vi låta nationella uppgifter vara styrande, väl medvetna om att det alltid kommer att finnas möjligheter att ge effektiva bidrag utifrån de förmågor vi har?

De överordnade svenska politiska målen är givetvis startpunkten. Sverige skall kunna ge bidrag som är efterfrågade. Vi skall vara duktiga på det vi gör. Vi skall kunna svara upp mot de solidaritetskrav som ställs på oss inom det internationella samfundet och inom EU. Vi skall kunna ge bidrag som ger oss respekt och inflytande

i det internationella samarbetet. Detta kan innebära krav på förmågor och kompetens som egentligen saknar direkt koppling till mer snävt definierade nationella försvarsuppgifter.

De snävare nationella behoven behöver diskuteras med större djup än hittills. Det är till största delen en politisk diskussion. Försvarsmaktens roll i denna diskussion är i huvudsak att peka på de möjliga alternativen. Jag vill här ge exempel på några tänkbara utgångspunkter.

Från Försvarsmaktens horisont vill vi så långt möjligt se att vår förmåga att verka nationellt och internationellt går hand i hand. Det är ett sätt att öka effekten av det vi gör. De internationella insatserna kan rätt utformade vara ett effektivt sätt att vidmakthålla och utveckla de förmågor som vi på kort och lång sikt vill ha utifrån grundläggande nationella behov. Erfarenheter från internationella insatser gör oss bättre rustade även för nationella uppgifter.

Det är viktigt att verkligen ta till sig insikten att Försvarsmakten efter hand kommer att behöva ge avkall på hittillsvarande nationellt förankrade mångsidighet. Vi kan alltså inte långsiktigt på egen hand upprätthålla hittillsvarande operativa bredd. Vi måste noga analysera

vilka förmågor vi behöver rent nationellt och vilka vi kan upprätthålla tillsammans med andra. Om vi inte gör medvetna ställningstaganden blir det oundvikliga resultatet att tillfälligheter styr.

Startpunkten för diskussionen bör tas i Försvarsmaktens uppgifter! Det är precis vad vi nu gör i våra långsiktiga studier (perspektivplaneringen). Där definierar vi ett antal olika så kallade militärstrategiska koncept, som vart och ett anger en ram för vilka säkerhetspolitiska effekter som antas efterfrågas. Koncepten omfattar ett spektrum med säkerhetspolitiskt krävande situationer från fred till krig. Inom detta spektrum analyseras vilket stöd som Försvarsmakten med olika framtida utformningar kan ge statsmakterna.

Några exempel på frågor som man sedan kan ha anledning att ställa:

- Vilka situationer vill vi till varje pris kunna hantera nationellt?
- Vilka situationer vill vi hantera gemensamt med länderna inom Europeiska Unionen?
- Vilka situationer vill vi kunna möta med regionalt agerande tillsammans med andra länder?
- Vilka situationer kommer vi under alla förhållanden att sakna möjlighet att hantera nationellt?

- Vilka krav på svenska förmågor ställs under olika förhållanden?

För att bli lite mer konkret, låt mig ge ett par exempel på i vilka termer jag tänker mig att den politiska inriktningen skulle kunna uttryckas:

- Försvarsmakten bör utformas för att möjliggöra en nationell hantering av fredstida krissituationer som direkt berör svenskt territorium. Vi skall ha sådan nationell lednings- och insatsförmåga att vi kan stå emot främmande staters krav och påtryckningar på att få agera på svenskt territorium.
- Försvarsmakten bör utformas för att direkt kunna agera tillsammans med andra länder i regionen i situationer på internationellt vatten eller luftrum som berör gemensamma intressen.
- Försvarsmakten bör utformas för att kunna tillförsäkra Sverige ett betryggande inflytande i samband med gemensamma militära insatser i närområdet som berör viktiga svenska intressen.
- Försvarsmakten bör utformas för att ge Sverige möjligheter till kompetent medverkan i multinationella underrättelse- och ledningsorgan både inom ramen för internationella insatser till vilka Sverige bidrar och inom

ramen för det löpande europeiska försvarssamarbetet.

Exempellistan skulle naturligtvis kunna göras längre.

Det är uppenbart att de nationella och internationella perspektiven på olika sätt hänger ihop. Vad det handlar om är att definiera grundkrav på vår egen förmåga och att identifiera vilken roll vi själva vill kunna spela inom berörda organisationer och tillsammans med olika länder.

Det påverkar också myndighetsrollerna. Inom ramen för den nyligen beslutade översynen av de statliga myndigheterna är detta en viktig fråga att belysa inte minst för de myndigheter som har uppgifter inom försvarsområdet. I det sammanhanget är det oundvikligt att också anpassa det svenska underrättelseväsendet till en i grunden förändrad omvärld.

Vår svenska ambition om ett nätverksbaserat försvar bör få en än vidare tillämpning, nationellt och internationellt. Jag är övertygad om att vi är på rätt väg och därför kan och bör ta initiativ. Detta görs trovärdigt inte minst genom vår aktiva roll i utvecklingen av internationell övningsverksamhet, till exempel inom ramen för Vikingserien och det avancerade multinationella utvecklings-samarbetet MNE.

Fortsatt samarbete

2007 är det sista året som omfattas av 2004 års försvarsbeslut. För oss i Försvarsmakten är det ett på många sätt avgörande år. Mycket av det omfattande inre reformprogram, som stakades ut i riksdagsbeslutet, slår nu igenom med full kraft. Det gäller inte minst den nya soldatutbildningen och den reformerade personalförsörjningen.

Det gäller naturligtvis också uppsättandet av NBG, som under svensk ledning skall vara beredd för insats med kort varsel under första halvåret 2008. Våra prioriteringar är genom arbetet med NBG i praktiken självklara även för 2008.

När vi nu tar sikte på framtiden så handlar det om att för första gången på allvar börja diskutera den fortsatta utvecklingen av insatsförsvaret bortom den pågående inledande reformeringsfasen.

Jag delar uppfattningen att det finns starka skäl för en försvarsplanering med större utrymme för årliga anpassningar till nya krav. Det gäller inte minst våra internationella insatser som av uppenbara skäl kräver snabb an-

passning till verkligheten snarare än till en flerårsplan. Samtidigt vill jag understryka vikten av att vi nu lägger grunden till en tydlig viljestyrning riktad mot framtiden.

Verkligheten sätter allt snävare gränser för vad små länder kan hantera på egen hand. Samtidigt ställer även utmaningarna i allt högre grad krav på gemensamt agerande. Det är i det perspektivet som en fördjupad diskussion om Försvarmaktens framtida roll som instrument för svensk säkerhetspolitik är viktig.

Ett av mina budskap är att vi behöver realistiska ingångsvärden för framtidsdiskussionen om vi skall kunna sikta rätt. En viktig del i detta är att förstå vart den kostnadsutveckling vi nu kan förutse leder. Sverige kommer i ökande utsträckning att behöva samarbeta med andra länder, både i förbandsproduktion och i operativ verksamhet, för att på ett bra sätt kunna lösa aktuella uppgifter.

Rationalitetsskäl talar för att vi maximalt bör utnyttja möjligheterna till samarbete med andra länder inom materielförsörjning, utbildning, övning, underhåll och logistik. På det sättet kan vi med rimlig kostnadseffektivitet upprätthålla önskade förmågor och kompetenser. Även ökat operativt samarbete bör analyseras. Närmast till hands ligger normal fredstida övervakning av sjö och luftrum.

Det nordiska samarbetet har under de senaste åren tagit viktiga steg och jag ser mycket stora möjligheter till en ytterligare fördjupning de närmaste åren. Vi har sedan länge haft ett nära samarbete kring våra internationella insatser och den nordiska stridsgruppen är nu en viktig katalysator för en fortsatt fördjupning av arbetet både politiskt och militärt.

Sverige och Finland har utvecklat ett nära samarbete

inom sjöövervakning som nu utvidgas också till luft-
rummet.

Norge och Sverige står just nu inför mycket likartade försvarspolitiska utmaningar med betydande potential för ömsesidigt förstärkande samarbeten. I våra långsiktiga studier har vi nu på båda sidor infogat studiealternativ som bygger på ett kraftigt utökat norsk-svenskt försvarssamarbete. Resultaten kommer att redovisas under våren och jag förutser en intensiv och intressant diskussion, inte minst politiskt. Jag hoppas att vi efterhand också skall kunna bredda den diskussionen till att också omfatta ytterligare långsiktiga samarbetsmöjligheter mellan alla de nordiska länderna.

Utifrån ett militärt perspektiv erbjuder ett ökat samarbete i den nordiska kretsen stora fördelar jämfört med andra möjliga bilaterala samarbetsalternativ. Det handlar i det sammanhanget främst om Danmark, Finland och Norge, men utesluter inte ett ökat samarbete även med de andra grannländerna i Östersjön. Den politiska, geografiska, språkliga och kulturella närheten liksom de betydande gemensamma nämnarna inom försvarsrådet är naturligtvis viktiga faktorer i sammanhanget.

Viktigast är dock att helheten alltmer framstår som en

vinna-vinna-situation där vi genom ett stärkt samarbete med större kraft kan hävda våra nordeuropeiska intressen i det europeiska samarbetet.

Ett ökat nordiskt försvarssamarbete kommer naturligtvis aldrig att vara en ersättning för det europeiska och transatlantiska samarbetet. Det är en självklarhet att ett framtida fördjupat nordiskt försvarssamarbete alltid måste vara stabilt förankrat i det europeiska och transatlantiska samarbetet. En stark nordeuropeisk röst underbyggd av en väl koordinerad nordisk militär förmåga framstår emellertid som allt viktigare för att vi nationellt och gemensamt skall kunna hävda våra säkerhetspolitiska intressen även i dessa vida samarbetsformat.

Tanken är förvisso inte ny. Ett skandinaviskt försvarsförbund mellan Sverige, Danmark och Norge diskuterades intensivt för ungefär 60 år sedan. Var tid har sina förutsättningar. I ett i grunden förändrat Europa, byggt på en allt närmare ekonomisk och politisk integration, är bilden radikalt förändrad i förhållande till det kalla krigets tudelning. Samtliga nordiska länder står inför en försvarsekonomisk och militärteknisk utveckling som stadigt minskar utrymmet för rent nationella försvarslösningar.

Summering

Både och – en liten bok om dubbla uppgifter och framtidens krav är en titel som markerar komplexiteten i vår verksamhet och i våra fortsatta vägval.

*Både och** är för mig framförallt ett uttryck som framhäver att Försvarsmakten skall lösa både nationella och internationella uppgifter med en och samma insatsorganisation.

Såväl nationellt som internationellt bygger Försvarsmaktens förmåga ytterst på tillgång till kompetent personal. Vi står under de kommande åren inför mycket stora utmaningar inom personalförsörjningsområdet. Vi har antagit den utmaningen genom att reformera soldatutbildning och officerskarriär, men vi kommer inte att

* *Både och* är ett begrepp som även tidigare använts i det offentliga samtalet om försvarets framtid. Titeln knyter an till två äldre debattskrifter om tidigare vägval: Sigmund Ahnfeldt, Gilbert Murray, Claës Skoglund, Nils Sköld och Stig Synnergren: *Både och*. Det alliansfria Sveriges försvarsproblem, en militärpolitisk studie (Hörsta Förlag AB, Stockholm 1957) samt Bror-Johan Geijer: *Både – och*. Hög insatsberedskap och segt försvaret (Försvar i nutid, Folk och Försvar, Stockholm 1982).

kunna slå oss till ro med de åtgärder vi nu genomfört eller planerar.

Den hårdnande konkurrensen på arbetsmarknaden gör personalförsörjningen till en fråga som alltid måste stå högt på den försvarspolitiska agendan.

Framtidens utmaningar kräver att vi lyckas attrahera människor med rätt förmåga och kompetens. Vi behöver motiverade soldater som vill tjänstgöra i insatsförsvaret. Vi behöver engagerade yrkes- och reservofficerare. Vi behöver civil personal med specialkunskaper. Alla vi tillsammans skall hela tiden ha insatsförbandens bästa för ögonen.

Reformeringen har hittills haft en stark fokusering på de internationella uppgifterna. Det har mycket handlat om att skapa internationell interoperabilitet och högre insatsberedskap. Det har varit nödvändigt inte minst därför att det tidigare invasionsförsvaret i så hög grad hade en svensk profil byggd på egna lösningar och tid för mobilisering.

Framöver handlar det om att utifrån en helhetssyn konsolidera och vidareutveckla insatsförsvaret för att svara mot både nationella och internationella behov. De

nationella behoven kommer att behöva ägnas mer uppmärksamhet.

Den fortsatta ryska utvecklingen, liksom Östersjöns och Barentsregionens ökade energistrategiska betydelse, är viktiga faktorer som måste vägas in.

Det är viktigt att hålla i minnet att de framtida utmaningarna mot vår fred, frihet och säkerhet, oberoende av ursprung och karaktär, väsentligen måste hanteras inom en europeisk och transatlantisk ram.

Det är alltså i allt högre grad inom denna vidare samarbetsram vi måste utforma den nationella militära förmåga som framöver skall ge oss möjligheter att hävda och försvara våra intressen.

Ett ökat samarbete med andra länder är en förutsättning för att vidmakthålla och utveckla vår egen militära förmåga. Det gäller att utveckla samarbetet på ett sätt som stärker säkerheten och svenskt inflytande på utvecklingen i vårt närområde.

Det redan betydelsefulla nordiska samarbetet erbjuder i det sammanhanget stora möjligheter till fortsatt utveckling.